

Зокрема голову суду має бути наділено такими повноваженнями: призначати й звільняти керівника апарату суду та його заступників; приймати на роботу й звільняти працівників апарату суду; присвоювати їм ранги державного службовця в установленому законом порядку; застосовувати щодо них заохочення чи накладати дисциплінарні стягнення. Разом із цим керівника апарату суду варто наділити виключно господарськими та організаційними функціями.

Висновки. Ураховуючи вищевикладене, ми дійшли висновку, що найефективнішим засобом формування управлінського апарату судів загальної юрисдикції є порядок, за яким адміністративні посади обійматимуть судді, котрі призначаються й звільняються їхніми колегами з використанням інституту самоврядування. З метою підвищення ефективності управління кадровим апаратом суду необхідно посилити роль голови суду під час вирішення питань щодо призначення та звільнення кадрового складу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Судова реформа в Україні: поточні результати та найближчі перспективи : інформаційно-аналітичні матеріали до фахової дискусії на тему «Судова реформа 2010 року: чи наближає вона правосуддя в Україні до європейських норм і стандартів?» 04 квітня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : /http://www.razumkov.org.ua/upload/Sudova_reforma_2013.pdf.
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07 липня 2010 р. № 2453-VI (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № № 41–42, 43, 44–45. – Ст. 529.
3. Конституція України станом на 01 листопада 2010 р. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 88 с.
4. Барабаш Г.О. Окремі питання призначення суддів на адміністративні посади / Г.О. Барабаш // Юрист України. – 2012. – № 1–2 (18–19). – С. 60–64.
5. Незалежність, дієвість та роль суддів : Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи від 13 жовтня 1994 р. № (94) 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : / http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a52.
6. Європейська хартія про Закон України «Про статус суддів» від 10 липня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : / <http://www.vkksu.gov.ua/.../mijnarodne-spivrobotnitst>.
7. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені Резолюціями Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р. № 40/32 і від 13 грудня 1985 р. № 40/146 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : / http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201.
8. Білова О.В. Проблеми суддівського самоврядування в Україні : дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 / О.В. Білова. – Х., 2007. – 194 с.
9. Савенко М.Д. Адміністрування судів / М.Д. Савенко // Вісник Центру суддівських студій. – 2007. – № 10. – С. 7–10.
10. Про відновлення довіри до судової системи України : Закон України від 08 квітня 2014 р. № 1188-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : /<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1188-18>.

УДК 342.56:342

МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

THE METHODOLOGY OF THE ANALYSIS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF THE JUDICIARY IN UKRAINE

Іванищук А.А.,

кандидат юридичних наук, докторант

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

У статті визначено, що методологія адміністративно-правового забезпечення судової влади – це вчення про наукові методи пізнання (система підходів, способів і засобів наукового дослідження) щодо перетворення відомих ідей, теорій, принципів, форм і засобів адміністративної діяльності публічної адміністрації й адміністративних процедур на новітню теорію адміністративно-правового забезпечення судової гілки влади.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, методи, методологія, судова влада, теорія.

В статье определено, что методология административно-правового обеспечения судебной власти – это учение о научных методах познания (система подходов, способов и средств научного исследования) по преобразованию известных идей, теорий, принципов, форм и средств административной деятельности публичной администрации и административных процедур на новую теорию административно-правового обеспечения судебной ветви власти.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, методы, методология, судебная власть, теория.

The article stipulates that the methodology administrative support of the judiciary is the study of scientific methods of cognition. This system approaches, methods and means of scientific research, known to transform ideas, theories, principles, forms and methods of administrative activity of public administration and administrative procedures at the latest theory of administrative law providing the judiciary.

Key words: administrative and legal support, judiciary, methodology, methods, theory.

Актуальність теми. Розвиток суспільних відносин в Україні, яка перебуває на перехідному етапі від тоталітарного минулого до повноцінного демократичного суспільства, вимагає по-новому поглянути на проблему адміністративно-правового забезпечення судової гілки влади.

Питанню адміністративно-правового забезпеченню судової влади приділялася значна увага як у нашій державі, так і в міжнародній спільноті. В Україні було зроблено вже кілька спроб реформування судових органів. Останні з них здійснено відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 р. № 2453-VI [1], Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 08 квітня 2014 р. № 1188-VII [2]. Найбільше змін зазначені нормативно-правові акти вносять у забезпечення справедливої та прозорої процедури легалізації суддів.

Останніми роками світова спільнота приділяє вагомому увагу адмініструванню судової гілки влади. 2004 р. було утворено Міжнародну асоціацію судової адміністрації, що об'єднала керівників і менеджерів судової системи з метою запровадження ефективного відправлення правосуддя через розвиток і підтримку незалежної загальнодоступної й ефективної системи судочинства. Майже в усіх демократичних країнах діють її осередки (в Україні – із 2009 р.).

Загальнотеоретичним аспектам адміністративно-правового забезпечення судової гілки влади присвячували свої дослідження вітчизняні вчені-адміністративісти: В. Авер'янов, С. Алфьоров, О. Андрійко, І. Арістова, О. Бандурка, К. Беляков, Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, Т. Білоус, В. Бевзенко, І. Бородін, В. Галунько, З. Гладун, А. Головач, І. Голосніченко, С. Гончарук, І. Гриценко, Т. Гуржій, С. Гусаров, В. Гуславський, Н. Дараганова, Е. Додін, В. Заросило, Р. Калюжний, С. Ківалов, В. Ковальська, І. Коліушко, Т. Коломоець, В. Колпаков, А. Комзюк, В. Конопльов, Б. Кормич, О. Кузьменко, А. Куліш, В. Курило, Є. Курінний, К. Левченко, В. Олефір, В. Ліпкан, Д. Лук'янець, Н. Матюхіна, О. Миколенко, Т. Мінка, Р. Мельник, С. Мосьондз, І. Назаров, В. Настюк, О. Негодченко, С. Петков, А. Подоляка, Д. Приймаченко, О. Проневич, Т. Проценко, В. Развадовський, О. Рябченко, О. Синявська, Л. Сопільник, С. Стеценко, В. Столбовий, Н. Тиндик, Н. Федорук, О. Харитоновна, Р. Шаповал, М. Якимчук, Х. Ярмакі та ін.

Проблемам удосконалення й розвитку адміністративно-правового регулювання судової гілки влади приділяли увагу О. Гончаренко, М. Закурін, А. Стрижак, І. Шруб, Ю. Юрченко та ін. Також аналізовану нами проблему досліджували вчені наукової спеціальності 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура»: Л. Виноградова, О. Гаркуша, В. Городовенко, В. Коваль, О. Кондратьєв, О. Коротун, В. Кривенко, Р. Куйбіда, Л. Москвич, І. Назаров, О. Овсяннікова, О. Овчаренко, С. Прилуцький, Д. Притика, О. Свіда, В. Сердюк, О. Федькович, А. Хливнюк, І. Шицький, С. Штогун та ін.

Однак зазначені вище вчені розкрили лише окремі аспекти адміністративно-правового регу-

лювання судової гілки влади або ж аналізували її побічно, досліджуючи інші, більш широкі, спеціальні чи суміжні суспільні відносини.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі засад наукових досліджень, теорії адміністративного права, чинного законодавства сформулювати методологію аналізу адміністративно-правового забезпечення судової влади в Україні.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке наукове дослідження не здійснюється без певного інструментарію «переробки» інформації, ідей, теорій, статичних матеріалів, загальноновизнаних законів природи й суспільства тощо в нові теорії фундаментального та науково-прикладного характеру. Іншими словами, учені-дослідники перетворюють загальновідомий науковий емпіричний і науковий матеріал на нову якість, нові теоретичні й практичні здобутки за допомогою певних специфічних високоінтелектуальних засобів людської діяльності. Як тесля для вироблення нової деталі використовує рубанок і долото, як художник, створюючи свій шедевр, використовує пензель і краски, так і вчений у своїх наукових дослідженнях використовує певний інструментарій, який у наукових колах отримав назву «метод наукового дослідження».

У загальному розумінні під методом розуміють спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя. Більш загальною методика – це сукупність взаємопов'язаних способів і прийомів доцільного проведення будь-якої роботи; учення про методи викладання певної науки; методологія вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу та його філософська основа; сукупність прийомів дослідження, що застосовується в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання [3, с. 177–178].

Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 р. № 1977-XII, наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання й використання нових знань. Її основними формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Фундаментальні наукові дослідження – наукова теоретична й (або) експериментальна діяльність, спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їхнього взаємозв'язку. Прикладні наукові дослідження – це наукова діяльність, спрямована на одержання нових знань, що можуть бути використані для практичних цілей [4].

Засади методології гуманітарних досліджень ґрунтовно розкриті в працях професора Ю. Кабанського. По-перше, на що звертав увагу вчений, дослідник має чітко визначитися із філософським об'єктом і предметом дослідження. При цьому, на думку науковця, об'єкт дослідження не повинен бути безмежно широким, а визначений так, щоб він був першим безпосереднім утворенням після предмета дослідження, визначеного як коло об'єктивної реальності в певній аналізованій сфері [5, с. 438–439].

Академік Н. Амосов слушно стверджував, що всі об'єкти у світі взаємопов'язані, проте ступінь міц-

ності цих зв'язків є різною. Система – це просторова структура, яка складається з кількох об'єднаних внутрішніми силами складових настільки сильно, що постає як єдине ціле й протиставляється всім іншим об'єктам. Структура зрілості системи умовно визначається залежністю цих елементів один від одного: скільки часу вони можуть прожити самостійно. На думку вченого, елементи системи також можна вважати системами більш простих утворень [6, с. 30–32].

По-друге, дослідник мусить здійснити аналіз літератури, присвяченої аналізованій сфері, за певними критеріями: виявити основні ідеї авторів, слушно розкриті й не вирішені питання, відмінність авторської позиції від чинної, ідеї, висновки та рекомендації, які автор особливо вдало розкрив і такі, що мають неналежну аргументацію [6, с. 439–440].

По-третє, учений має визначитися із проектом завдань дослідження, у яких потрібно визначити таке: а) теоретичні питання, що входять у загальну проблему дослідження; б) напрями експериментального вивчення практики вирішення проблеми, виявлення її типового стану; в) обґрунтування необхідної системи заходів для вирішення поставленого завдання; г) експериментальну перевірку запропонованих заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності; д) розробку методичних рекомендацій.

По-четверте, після формування первинних завдань висувається початковий варіант гіпотези. На думку Ю. Кабанського, існують два основні типи гіпотез – описова, у якій розкриваються причини й імовірні результати дослідження, і пояснювальна, у якій висуваються можливі наслідки із визначених проблем, а також характерних умов, за яких ці наслідки настануть. Описовій гіпотезі не притаманне передбачення, пояснювальна ж володіє такими властивостями. Тому пояснювальні гіпотези спрямовують дослідження на передбачення існування визначених закономірностей зв'язків між явищами, факторами й умовами [5, с. 464–465].

По-п'яте, після формування гіпотези обираються методи дослідження, залежно від специфіки поставлених ученим завдань, а не шляхом перерахунку усіх відомих методів. У найбільш загальній і типовій формі виділяються кілька етапів дослідження, на кожному з яких мають застосовуватися специфічні методи дослідження [5, с. 466].

На думку П. Рабіновича, методологія юридичної науки – це система підходів і методів, способів і засобів наукового дослідження, а також учення (теорія) про їх використання під час вивчення державно-правових явищ. На переконання вченого, до складу методології входять філософсько-світоглядні підходи (матеріалістичний чи ідеалістичний, діалектичний чи метафізичний, визнання чи заперечення об'єктивних соціальних, зокрема державно-правових, закономірностей і можливості їхнього пізнання, здобуття істинних знань щодо них); загальнонаукові методи, тобто такі, що використовуються в усіх або більшості наук; групові методи, тобто такі, що застосовуються лише в певній групі наук. Зазначені групи

методів потрібні для проведення повноцінного, усебічного, завершеного державно-правового дослідження: кожна з них може знадобитися на якомусь етапі, тому методологія має бути множинною, плюралістичною [7].

Узявши за основу теоретичні положення Ю. Кабанського, розкриємо та з урахуванням теоретичних поглядів інших учених виділимо стадії методології адміністративно-правового регулювання судової гілки влади.

Перша стадія полягає в розкритті об'єкта і предмету дослідження адміністративно-правового забезпечення судової влади.

Друга стадія методології нашого дослідження полягає в аналізі юридичної й іншої літератури, присвяченої адміністративно-правовому забезпеченню судової влади.

На третій стадії за допомогою системи методів прогнозування, сукупності прийомів, способів, які дають змогу на підставі аналізу колишніх (ретроспективних) внутрішніх і зовнішніх зв'язків (даних) зробити висновки про можливий розвиток суспільних відносин у сфері адміністративно-правового регулювання судової гілки влади в майбутньому, було визначено основні завдання в аналізованій сфері.

На четвертій стадії було висунуто попередню гіпотезу наукового дослідження, у результаті якої механізм адміністративно-правового забезпечення судової влади мав би бути спроектований так, щоб громадяни відчули істинну довіру до судової гілки влади як провідного чинника забезпечення їхніх прав, свобод і законних інтересів.

Сутність п'ятої стадії полягає в безпосередньому формуванні системи загальних і спеціальних методів адміністративно-правового забезпечення судової влади щодо доведення висунутої гіпотези. За змістом п'ята стадія ділиться на три етапи.

Шоста стадія передбачає методологічне забезпечення аналізу передового зарубіжного досвіду, формулювання узагальнених висновків і практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства й адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері адміністративно-правового регулювання судової гілки влади. Ці завдання нами було вирішено завдяки методам порівняльного правознавства, правового прогнозування, правового експерименту та формально-догматичного методу.

Висновки. Усе вищевикладене дає змогу сформулювати такі висновки щодо методології аналізу адміністративно-правового забезпечення судової влади:

1) методи дослідження адміністративно-правового забезпечення судової влади – це способи пізнання суспільних відносин у сфері забезпечення специфічною публічною адміністрацією належних умов для здійснення судочинства суддями, прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які звернулися до суду з метою захисту порушених прав, свобод і законних інтересів;

2) дослідження адміністративно-правового забезпечення судової влади є фундаментальним, водночас

були подані практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності публічної адміністрації, які надають їй риси комплексності, сформовані наукові положення та науково обґрунтовані результати в галузі адміністративного права, тим самим розв'язана важлива наукова й деякі аспекти науково-прикладної проблемки адміністративно-правового регулювання судової гілки влади;

3) теорія адміністративно-правового забезпечення судової влади глобально орієнтована на громадян щодо створення такої адміністративно-правової системи в зазначеній сфері, реалізація положень якої має викликати довіру до судової гілки влади як провідного чинника забезпечення прав, свобод і законних інтересів, щоб рішення суддів були законними, гуманними й справедливими та підтримувалися більшістю населення (понад 70%);

4) до складу методології адміністративно-правового забезпечення судової влади входять філософсько-світоглядні підходи, які базуються на матеріалістичній теорії пізнання світу, діалектичній філософії, визнанні об'єктивних соціальних законів розвитку суспільства і можливості їх пізнання, здобутті істинних знань щодо них; усі відомі доступні наукові ідеї й теорії, доктринальні погляди вчених, правові звичаї, чинне вітчизняне та країн-учасниць Європейського Союзу законодавство, інший нормативний та емпіричний матеріал в аналізованій сфері; завдання, які стоять перед публічною адміністрацією, і гіпотези щодо їх виконання, у результаті чого механізм адміністративно-правового регулювання судової гілки влади спроектовано так, щоб грома-

дяни відчували істинну довіру до судової гілки влади як провідного чинника забезпечення їхніх прав, свобод і законних інтересів; сукупність загальних і спеціальних методів формування теорії адміністративно-правового регулювання судової гілки влади щодо доведення висунутих гіпотез;

5) умовно методологію адміністративно-правового забезпечення судової влади можна поділити на п'ять стадій і кілька етапів: перша стадія полягає в розкритті об'єкта й предмета дослідження на основі філософських методів наукового пізнання; друга – в аналізі юридичної та іншої літератури щодо правових звичаїв, чинного вітчизняного й країн-учасниць Європейського Союзу законодавства; третя стадія – у визначенні основних завдань; четверта – у висуненні гіпотез; п'ята (основна) полягає в безпосередньому використанні системи загальних і формуванні спеціальних методів адміністративно-правового регулювання судової гілки влади щодо доведення висунутих гіпотез; шоста стадія – узагальнення висновків і надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства й адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері адміністративно-правового регулювання судової гілки влади.

Отже, методологія адміністративно-правового забезпечення судової влади – це вчення про наукові методи пізнання (система підходів, способів і засобів наукового дослідження) щодо перетворення відомих ідей, теорій, принципів, форм і засобів адміністративної діяльності публічної адміністрації й адміністративних процедур на новітню теорію адміністративно-правового регулювання судової гілки влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07 липня 2010 р. № 2453-VI // // Голос України. – 2010. – № 142.
2. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України від 08 квітня 2014 р. № 1188-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 23. – Ст. 870.
3. Тлумачний науковий словник української мови : у 3 т. 200 000 слів / укл. В. Яремчук, О. Сліпушко. – К. : АКОНІТ, 2008. – 528 с.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закону України від 13 грудня 1991 р. № 1977-XII // Голос України. – 24.03.1992.
5. Іванищук А.А. Адміністративно-правове регулювання діяльності судової гілки влади: теорія і практика : [монографія] / А.А. Іванищук. – К. : Університет «Україна», 2014. – 356 с.
6. Амосов Н.М. Моделирование мышления и психики / Н.М. Амосов. – К. : Наукова думка, 1979. – 303 с.
7. Рабінович П. Методологія правознавства: проблеми плюралізації / П. Рабінович // Вісник Академії правових наук України. – 1995. – № 3. – С. 81–88.